

САҢА ОЛОХ

Чурапчы
улуунун хаһыата

№ 21 (8769)
ОЛТУОРУННЬУК
2002 сыл
Олунньу
21 күнэ

ХАҢАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

«Мин Саха сирэ – XXI үйэбэ»

НОРУОТ КҮҮҮЭ – КӨМҮӨЛ КҮҮҮЭ

2000 сыллаахха оччотоору СР Президеңэ М. Е. Николаев Ыйаабынан республикабытыгар «үтүө дьыала» хамсааһын сабаламмыта. Билигин кини иккис этаба «Мин Саха сирэ – XXI үйэбэ» диэн де-виһинэн ытыллар. Саха сириг олохтоохторо бу хамсааһыны күүскэ өйөөннөр, элбэх тутуу, араас дьаһаллар ытыллыбыттар. Билигин улууспут бу чакчы даҕаны туйалаах, ааттыын үтүө дьыаланы онгору хамсааһыны Ыйаах тахсыбыт кэмтээн өйөөбүттэрэ, былааннаах үлэни ыыппыттар. Түмүк көрдөрүү үчүгэй буолан, Саха Республикатын Правительствотын Гранынан улуус уонна Кытаанах, Төлөй нэһиликтэрэ наҕараадаламмыттар, үгүс киһи аналлаах знак хаһаайына-рынан буолбуттара.

Урукку да өттүгэр манньк хамсааһынар бааллар эбит. Ол курдук 1848 сыллаахха Чурапчы маннайгы Вознесенский тагаратын дыкта үлэбэ киирбит. 1870 сыллаахха тутууга саҕаланан баран 1898 сыллаахха бүлүт Спасс-попечитель тагаратын дыкта кыһыл көмүс өгүнэн кылбачыа турар кириэстэрдээбэ, харанга күөх кырааскаан күлүмүрдүү 9 күлүлээбэ. Бу олус кэрэ тутууну Хадаар киһитэ Дмитрий Дьяковскай-Бэлэстэй Минтэрэй маастардаан тутарбыта үлү. Бакы нэһиликтэр Мыйыкы маастардаан нэһилик күүтүнэн тагара дыктан тутан бүтэрбиттэр. Бөһөнүскэй Арылааҕар Кожанов Тихон диэн киһи бастаан тагара дыктан, онтон остоулоны, П. Н. Сокольников 1900 сыллаахха 10' куйкалаах балыһа туттарбыттар. Норуот күүтүнэн 1932 сыллаахха Чурапчы салинньэтигэр Мурун-Тымпыйа бэкэринэ, маҕаһын үлэбэ килэриллибиттэр. Итиннэ барыларыгар дыону түмүк, үл-ас көстүүтэ кылаан кэмгэр тухтук да илгилээк-топпука, кэнээскэ көмүнэ, үлү-сайдым тутууга үлэстип эбиттэр.

Тутууга инвестиционной бюджет үбүлэһинин көмөйэ биллэрдик көччөбүт кэмгэр үлүс, араас хайыскалаах тутууну ытарбыт кыаллыбат этэ. Манньк балаһыанньага улуус дьаһалтата субалэһэн баран, үлэһтэн үл-хачы көрүлэринэн эрэ мүгүрдэмэккэ, ис кыастары туйанарга баһарыммыта. Араас министерстволары, комитеттары, департаменнэри кытары сибээстэһэн үлэстэбиллэп, спонсорствон, меценатствон олохтобулут. Кэлэр уматыгы күнээбэ барыны-кэлини аччатан тутууга тутаммыллыт. Кыра-кырааан да буоллар, тутуулар сабаламмыттар. 1998 сыллаахха улуус киинигэр балыһа тутууга 600 тып, солк. нэһиликкэстэн, таргилэртэн, предпринимателэртэн киирбитигэр «Агрострой» таргилтэ 70 саяны тутарбитэ, тийэр-таһар үлэһи ыыппыт. Арылаахха спортзал, оскула, Чакырга спортзал, арыс сыба, Мырылаа балыһа, Бакыга КСК, Мындаҕайга спортзал, о. д. а. тутууларга үлэһэр барытара. Чурапчы-Чакыр суолун тутууга үбүлэһин көрүлбүтэтин үрдүнэн, «Мелиоратор» ГУП, «Аргыс» ХЗТ 1997 сыллаахха үлэтин

сабаллабыттар. Улуус маньаха уматыгынан көмөлөстүтэ. Бу иннинэ федеральной суол аһар нэһиликтэртэн ураты суолларга гравийдаһын үлэһэ ытылла илигэ. Ханнык баҕарар тутуу бырайыага, сметата суох ытыллыбатынан улуустаагы капиталнай тутуу управлениетин иһинэн П. М. Табышев салайааччылаах бырайыактыр бюрону тэрийбиллэп. Эскэте манньк баһарынылары ылбатахтыт буоллар, тутууга даҕаны, суол онгорууга даҕаны опорон хаалар балаһыанньалаах элибит. Итиннэ саҕалаһыннардаах, бөлөһүк буоламмыт, «үтүө дьыала» хамсааһын сабаллаһыттан үлэ күүскэ ытыллыбыта. Нэһиликкэһэ тутар тутууларбыт, онгору онгорууларбыт барылар бэйэбитигэр хааллар, олорор сирбит киирэйэрин, ыччаттарбыт, оҕолорбут сайдалларын тутууга үлэһипит-хамсыбыт диэн ис дүлүһүттан санаата кэһэн ысыбыта. Ол иһин тутуулар хаачыстыбалаах, үчүгэй ис-тас көстүүлээх буолбуттара.

Икки сыл түмүгүнэн «үтүө дьыала» программатынан улууска 212 дьаһал-61 мөл. солк. суумалаах үлэ ытыллына. Барыта 150 тутуу объекта үлэһэ киллэрилиннэлэр, 54 мөл. солк. үлсэй сыаналаах сурун фонд ороскуоттанна. Ити кэмгэ Хайахсыкка, Чакырга, Кытаанаха, Арылааха, Болугурга спортнай саалалар, Хоттоҕо, Төлөйгө, Сылаһа, Хатылыга, Соловьевка тустуу саалалара үлэһэ киллэрилиннэлэр. Күн бүгүн нэһиликкэһэ чөл олохтоох, эт-хаан өттүнэн сайдылаах буоларыгар үлэһипилэр. Ыччаттыт үлэһэ-билиһэ өттүнэн сайдарыгар материалнай база тургаа, билигин кэмгэ элбэтиһэрэ улахан оруулаах. Маньаха үлэһэ управлениета септөөх программа ытылан үлэһтэ. Ол курдук, Арылааха, Болтоҕо, Улахан Күөлгэ оскуолалар, улуус киинигэр 3, Чакырга, Бакыга, Болтоҕо, Одуулуһа, Хайахсыкка детсадтар, Төлөйгө, Мугудайга чэбдигирди кииннэр тутулунулар. Итини таһынан 5 оскулаа маастарскайдар, 7 сылаас туалеттар, Алаҕарга оскула буфета үлэһэ киирдилар.

Культура уонна доруобуйа харыстабылын объектарын тутууга эмиз улахан болҕомто уурулунна. Чурапчыга Культура киһиз (бастагы уочарата), Хоттоҕо, Сылаһа музыкальнай оскуолалар, Кындага «Олоҕо дойдута» культурнай-этнографическай киһи онгорулунулар. Соловьевка, Алаҕарга үлэһтөһөй балыһалар, Болугурга салгити эмиһир оҕо санаторийа, Хадаарга, Түбэйгэ фельдшерскай-акушерскай пууннар, Болтоҕо арчобнай амбулатория саҕалаһа үлэһэ киллэрилиннэлэр.

Дьон олоһун дьаһалын хаачыһыга Чурапчы салинньэтигэр, Хайахсыкка, Хадаарга, Хатылыга, Сылаһа, Болугурга, Чакырга 11 км 800 метр усталаах водопровод тардыллына, 26 ыал киһи котельнайга итигэр системага холбонунулар.

129 күлүгэ балык ытыллына, 490 гектарга бааһынар чөлүгэр түөрүлүннэлэр, 12 быһыттар, 3 сиргэ сайылык, 5 сибинийа фермата онгорулунулар.

Элбэх производственной объектар тутулунулар. Икки сылаагастаах контора, «Арчы» үлэһтэр комбинат, ГИБДД

лара саҕардылыннылар.

Бөһүлэктэр ис-тас көстүүлэрин туһаһай онгорууга кырата суох үлэ ытыллына. 2300 логоннай метр тротуар онгорулунна, 28 км улууса өрөмүөннэнэ, 6200 метр усталаах шпалетник олбур онгорулунна, 1 6200 кв. метр иннээх дымалар обшечкаһыннар, 26230 кв. метр иннээх халтаһын олбурдор онгорулунулар. 6500 араас мастар, 730 остоһоох мастар олоһулунулар.

Бу күмүргэ бары нэһиликтэр баһылыктарынын субалэһэн, сикдэргэ билгэртэн «үтүө дьыала» 4 сылааһы былаанан ситэриллиэх дирекцияга (директор И. В. Бочарев) көмүскэтибит, туһааннаах министерстволары кытары сөбүлэһиннэрибит. Улуус дьаһалтатын Сэбиэтигэр 2002 сылаах былаан ытыллына. Сурун хайыскаһынан үлэһэ, доруобуйа харыстабылын, культура объектарын, спортнай объектары тутуу, ситэриллибэх объектары бүтэри булуохтара. Хоттоҕо, Хадаарга, Болтоҕо, Мугудайга спортнай саалалар тутуллулар ситэрилликтэрэ. Өлүгэ ууга кэлбитинэн 7 нэһиликкэ водопроводтары киллэригэ үлэһипит.

«үтүө дьыала» хамсааһын улууспут дьонун-сэргэтин турунууларынан, бирдигилээн дьоннор, предпринимателлэр, бааһынай хаһаайыһыбаларын, таргилтэ үлэ өйөөлүлэринэн, көмөлөрүнэн барар. Бүгүн билиһи бу дьыаланы улуустугар сүрүнэспит бастыһыларбыт ааттарын киһи тутта ааттыбыт. Ол киһиэстэригэр? «Аһа» бааһынай хаһаайыһытата (салайааччы Адамс Е. Е.) нэһиликтэр тустуу саалатын, оҕолорго чэбдигирдэр киһи тутан сирдэ, предприниматель Васильев В. П. Бакыга 40 мистэһээх сага детсады туттарда. Дьокускайга олорор биһир дойдулаахтарбыт бу хамсааһынан туора турбатылар, улахан көмөнү И. М. Андреев, П. П. Прокопьев, В. Н. Филиппов онгорулар. Чурапчы салинньэтигэр Ыччат культурнай-спортнай комплексын тутууга предпринимателлэр Таныков А. С., Сивцев З. Н., Яковлева Л.А. үлэһэн көмөлөстүлөр. «үтүө дьыала» анал эһаһынан 50 киһи наҕараадаланна.

Тутууну ытылаа көбүлэһипилэринэн, салайааччыларынан буолбут биригэдиһирдэ дьон-сэргэ маһынан маһанар. Ол курдук, Чакырга Васильев Д. Д., Арылааха Попов Д. Л., Мугудайга Охонешников В. С., Болтоҕо Ногородов П. Г., Хайахсыкка Митин П. Ф., Чурапчыга Шестаков П. И., Хоттоҕо Осипов П. Н. уо. д. а. тутуу биригэдиһэрин салаһан үлэһтэһилэр.

Түмүккэр, улуустаагы «үтүө дьыаларын» сүрүннүүр, тэрийэр комиссия аатыттан үрдүк таһаарылаах, сөбүмэр үлэһэ үтүө сүбэһаастык кыттыбыт улуун дьонун-сэргэтигэр маһалбын тиздэбин. Итиннэ өттүгэр даҕаны маһыт тэтиһипитин ыһыкыбаха, өсө өрө күүрөн үлэһтэһэр-хамсыахтара диэн эрэнэрбин биллэрэбин.

П. МИШКИН,
улуус баһылыгын бастагы солбуйааччы, «үтүө дьыала» хамсааһыны тэрийэр комиссия председатели.

Нэһиликкэһэ улуус дьаһалтатын отчуоттара

Олунньу 19 күнүгэр улуус дьаһалтатын 5 сылаах үлэтин отчуот Соловьев нэһиликтэр турда. Отчуоттуур дакылааты улуус баһылыгын солбуйааччы И.И.ЯКОВЛЕВ турорда. Киһи аһаһар биригэдиһитин бөлөһөр илэһэн, бу маньаха кыттыы-ылылар: Улуус Муньаһын председатели, дыһа-уот, коммунальнай хаһаайыһыба үлэһипитин начальнига З.И.Новгородова, доруобуйа харыстабылын управлениетин начальнига Г.Н.Алексеев.

Муньаһы кылаас киириниһинэн нэһилик баһылыга И.И.Брыскаев аһар уонна салыс салаһа ылар. Дакылааты И.И.Яковлев, сүрүннэһэн, 5 сылаах аһара өттүгэр улууска ба-

лаһыанньа хайдах этэй, ол бүгүн хайдах түмүктэрдээх тийэһэн кэлбитигэр А.А.Шадрин баһылыктаах улуус дьаһалтата тугу онгору, тугу кыайбата диэн позициятан туран отчуоттаата. Маньаха хас биридин үлэ саалаларынан элбэх тэһэһип-

лэр, сыһыппаларынан холобулар аһаһылынылар.

Отчуот 1997 сылан саҕаланар. Оччолорго олох-дьаһах сатараһына, производ-ство таһнары түһүтэ, бирдигилээн чааһынайынан быта-райыны ордуу дьиринэбит кэ-

мигэр улуус бу саалтата олох-мунуһатын туһута. Быһата, ре-форма, рынок усулуобуйатын бастагы түһүмэһин ыарахан сыһырыгар. Билигин тийэһэн кэлбит комитетин оннук элбэһин. Дакылааха этил-битин курдук, кылааһынайа,

олох бары эйгэтэ сүнньүн бу-лан, олорорго, үлэһипигэ, үлэ-нэргэ бары өттүнэн септөөх усулуобуйа баар буолла. Баҕар, Россияда, республикада ыһыттылар уһсай экономическай, социальнай политика ула-райыһыттан диктэһэ сөрөх-

тор. Ол эрээри үлэһтэһипигэ, дыһа кэргэн экономикаһыгар, «үтүө дьыалаларга», бааһынай хамсааһыныгар, сөбүтүһкэ үлэһтэһэр чураһылар кырата биһир-икки сыл уруугабыттарын мэлдьэһэһип.

Бу иннинэ нэһилик 5 сылаах сайдыһытын былааныгар уонна соторугаһа нэһиликтэр дьаһалталарын отчуоттарыгар улуус сүрүн үлэһипин ха-йыскаһа, ыһыттылар програм-малара нэһиликтэр уһсай муньаһаһыгар эмиз сырда-тыллыбытара. Оһон бу сыры-га, дакылаат ис хоһоонун кэһтэһэн, ситэһэн биһир кур-дук, отчуот сүнньүнэн тустаах нэһиликкэ, мистэһтэһэр дьон- (Бүтүтүн 2 стр. көр).

ОЛОХ СҮННЬҮН БУЛЛА, ОЛ ЭРЭЭРИ...

КЭПСИЭХПИН БАБАРАБЫН

Үйз ангарын устата үлэлзэн кэл-
бит сылларбын сыта-тура эргитэ
санаахпына, үлэттэн эрэ эрэй-
дээдэ, ырахаана, эппизитинэстээдэ
дьону иитэр үлэ эбит дуу дьон тол-
куйга кэлэбин. Бу үлэ тугунан да
сатаан кэмнэммэт, "маны кый-
дым-хоттум" дьон атэргэ эмиз
күмүздэй. Оттон ааспыт кэмнэргэ
үлэ-хамнас, былаан тобуннабына,
апуу-сүтүү табыстабына, буруй-сэ-
мэ олоһулуннабына, бу иитэр-
үрэтэр үлэ мөлгөбүн туоһута ди-
эн баттыгастаах собуус түмүк
оһоһулла охсоро. Дьэ, манньк
кыйан сыналаллмат, үрдүк ирдэ-
биллээх үлэбэ бүтүн олоһун үтүө су-
обастаахтык, үлүлүчү бэринилэх-
тик анаабыт киһинэн биир дойду-
лаабым Иван Иванович Федотов бу-
олар.

Кини олунһу ый 23 күнүгэр 70
сааһын туолар. Идэтинэн үрдүк
үрэхтээх саха тылын уонна лите-
ратуратын учуутала. Сиртэн сэр-
бейиэбиттэн үлэбэ анаан төрөөбүт
киһи. Ийэтэ Марфа Яковлевна
маннькысыт, абата Иван Дмитрие-
вич от-мас үлэһитэ. "Трактор" кол-
хоз (Одьулуун) аккаастанар дьэни
билбэт улгум майгылаах, тарбахха
баттанар буулаба үлэһиттэрэ эти-
лэр. Ол иһин даһаны кинилэри
сыллата Нуотаранан, Күбүнэн, Амма
от үрэхтэринэн сүөһү көрдөрө кыс-
тата ыталлара. Анчыгыһы Уйбаан
"сүрэхтээх, үлэһит оҕо" дэттэрэн,
дулба быһынан кыраабыл,
аһырдых тутан улаппыта. Үлэ
үлүсхэнигэр буолан, дьонноро уол-
ларын үрэттэрэр да туһунан санаа-
батактара. Онон оскуолаба бастакы
кылааска 11 сааһыгар биридэ ки-
ирбитэ. Хата, үлэбэ үрдүктүк сына-
ламмыта. 1947 сыллааха 15 саас-
таах төрдүс кылаас үөрэнээччитэ
Ваня Федотов "1941—1945 сс. Аҕа
дойду Улуу сэриитин сылларыгар
кылааскынан үлэтин" иһин
мэтээлинэн наҕараадалаабыта.
Билигин: "Мантан ордук наҕараа-

даба тиксэ иликпин, биһиги, иитэр
эйгэ үлэһиттэрэ, наар тумнууга
сылдьар этибит", — дьон күлэ-үөрө
кэпсиир.

Иван үөрөбүн бүтэрэн үлэтин
төрөөбүт Одьулуун аҕыс кылаас-
таах оскуолатыгар саҕалаабыта.
Учууталаабыта, завучтаабыта, ди-
ректордаабыта. Россия үтүөлээх
учууталлара П.К. Дьячковскай,
П.А.Старостин курдук үтүөкэннээх

СИРТЭН СЭРБЭЙИЭБИТТЭН ҮЛЭ ҮӨҥҮГЭР

педагогтары кытары үлэлээбитэ.
Ити сылларга Одьулуун оскуолатын
коллектива: "Кылааска оҕону иккис
сылын хаалларбааха үлэһиттэрэ!"
дьон республика бары оскуола-
ларыгар ыгырыы таһарбыта. Бу,
туһугар, эппизтээх, хорсун сору-
нуу этэ, оччолорго оҕону иккис сы-
лын хаалларыы маассабыта. Ону
иккис-үс сыл иһинэн, үрэтэр-
иитэр уонна төрөппүттэри кытары
үлэни төрдүттэн уларыта тутан си-
тиһилилээхтээбэ. Бэрэбизкэ, хон-
туруол да элбээбэ, итэҕэйбэт быһыы
эмиз баар буолара. Маньаха завуч
Иван Иванович чинг ирдэбиллээбэ,
педколлектив түмэр дьэбура
арыллыбыта. Одьулууннар ыгыры-
ыларын толорбуттара, оскуола үлэ-
тин опыта кизэнттик тарбаммыта,
И.И.Федотов директорынан аном-
мыта. Ол эрэри кини оскуолаба
уһаабатаба, партийнай үлэһит бу-
лар дьылбаламмыта.

Ленин аатынан колхоз (предс.
Е.С.Николаев) коммунистара биер
санаанан Иван Ивановичи партком
секретарынан быыбардаабыттара.
Дьону кытары үлэбэ сыстабас, тус

бэйэтэ энкилэ суох секретарь
партийнай үлэ стилин бэрт кэ-
бэстик баһылаабыта. 70-ча ком-
мунистаах партийнай тэрилтэни
колхоз хаһаайыстыбаннай үлэтин
тула түмүтэ. Дьэ, ол түмүгэр кол-
хоз бүтүннүтэ үлэбэ-хамнаса өрө
күүрүтэ, өй-санаа түмүлүтэ си-
тиһилилбитэ. Билигин санаан
кардыва, кырдык даһаны, күүр-
эннээх сыллар эбит. Коммунистар
Ф.Р. Софронов, Д.Н. Ефремов,
К.Л. Колесов, С.Х. Матвеев, Р.И.
Константинов, П.К. Дьячковскай,
Е.С. Дьячковскай уо.д.а. партком
секретарын үлэтигэр төһүү
күүһүнэн буолбуттара. Бу сылларга
этэ дик Ленин аатынан колхоз бур-
дук, халпыста үүнэрэиитигэр рес-
публикаба аатырбыта, комбайнер
А.Н. Кардашевскай, механизатор
Н.Е. Яковлев, отчут А.А. Седали-
щев, агроном С.В. Кочеткова, пред-
седатель Е.С. Николаев үрдүкү пре-
зидентстваннай наҕараадалары
ылбыттара, тыһынан сүөһү киэрэр
хотоно, механизированнай ыскала-
ат, Туолбут саҕа сайылыга тутулу-
буттара. Одьулуун нэһилиэгэ (Совет
исполкомун председателэ Д.Н.Еф-

ремов) бөлүөлэги тулсаран оноруу-
га республикаба ыгырыы таһаран
үлэ бөбөнү ыппыта, оннооһор во-
дородов тутулан үлэбэ кирибитэ.
Билигин ол барыта төһө даһаны
күдэңгэ көпүтүн иһинигэр, очо-
лорго өй-санаа түмүлүтэ, сүрэх-
дуһа өрүкүгэр күннэрэ- дьыллара
этилэр. Иван Иванович партийнай
бэрээдэги кытаанахтык олохтообу-
та, халбаннаабаг ирдэбиллээх сек-
ретарь дэтэн ытыктабылы ылбыта.

1970 с. партийнай үлэбэ бу-
лут-халпыт коммунист И.И.Федотов

ригэр сылдыра. Маны таһынан
күннэтэ үөрэх, доруобуйа харыста-
былын, культура уонна спорт тэ-
рилталарын үлэлэрин салайыга
быһаччы кытара. Бу барыта
хаһаайыстыбаннай сорууктары
быһаарынга оройуон үлэһиттэрин
түмүгүтэ, общество өй-санааөтүнэн
чэбдик буолуутугар туһайыллара.
Манньк эппизтээх үлэни Иван
Иванович ыраас суобайынан, ылын
нарылаах тыһынан-өһүнэн, үрдү-
культураһынан, этинэн-хаанынан
бэринэн туран салайан дойдутугар
бөлүө суолу-иһи хаалларбыт биер
биллэр салайааччынан буолар ди-
эн эттэхпинэ албас буолбата буо-
луу.

И.И.Федотов билигин Дьоку-
ускайга олорор, 1992 сылтан Рос-
сия Журналистарын союһун чилиэ-
нэ. Лоп-бааччы тылаах-остөөх ыс-
татыйалара сотору-сотору "Саха си-
рэ" уонна "Арчы" хаһыаттарга тах-
сыталыыр. Ил Түмкэн уонна Прави-
тельство союһо илик сонуннарын
аарааччыга тирээдигэлиир. Дойду-
тун кытары сибээһин быспат, кэлэ-
бара мэлдьи дойдутун дьонун-сэр-
гэтин сырдатта сылдыар.

Мин Иван Ивановичи, кини кэр-
гэнин Мария Семенованы, оһоло-
рун, ыччаттарын билбитим 40-ча
сыл буолла. Тэңгэ олук үктээн би-
иргэ үлэлээтибит. Үтүө дьоннор,
мааны ыаллар, чөл олох, ыраас су-
обас, көнө майгы-сигили кинилэргэ
баар.

Иван Ивановичи биер суол
мунчаардар: "Партийнай тэрилтэ-
лэр, совхозтар-колхозтар ыһыллан,
үрүккү өттүгэр элбээи онорбут ту-
руу үлэһиттэр общество, коллектив
тас өттүгэр хааллылар, ким да би-
лиммэт дьонно буоллулар. Оттон
партияба дьон кизэ биллээхтэ-
рэ, бэринилээхтэрэ үлэлээбиттэ-
рэ, төһөөңкө дьэри манньк
салҕанан барыа эбитэ буолла?"

Михаил ПЕРМЯКОВ,
Чурапчы улууһун
бочуоттаах гражданина.

Билиги оскуолабытыгар бастын үлэ-
эх кылаас салайааччыларыттан биридэстэрэ
— үрдүк категориялаах нуучча тылын учуутала
Е.А.Яковлева. Кини салайар 7 "б" кылааһа
"Оскуола бастын кылааһа" конкурс ижи
түгүлүсөх кыйыылааба, "2000 сыл бастын
коллектива" дьон республикатаабы конкурс
кыттылааба. Быһырын Дьокуускайга
үөрэх тэрилтэлэринэн, музейдарга, "Саморо-
док" бассейнигэ, "Манньааттаах" туристичес-

кай комплекскэ, оттон быһыл Тааттаба
Чөркөөх музейын көрөн элбээи билэи,
сынньанан кэллилэр.

Оҕону үөрэтими-итими уустук, эппизтээх
үлэтигэр учуутал сүрүн болломтотун оҕо ис
уйулбатыгар, сизэр-майгы өттүнэн сайдыты-
гар уурар. Манна кини республикабытыгар

конова СР Айылба харыстабылыгар минис-
терствотун стипендията, оскуолааабы
"Бастын лидер" конкурс кыйыылааба. Айна
Яковлева республикатаабы Г.Колесов ааты-
нан дэгэрэн ыраа республикатаабы конкур-
сун дипломаһа. Кыргыттар иккис улуус-
таабы нуучча тылын уонна математика олим-
пиадаларын призер-
дара. Кеша Горохов,
Вася Дьячковскай
көңүл тустууга улуус
призердара. Коля
Башарин, Айна Яков-
лева республика-
таабы "Дьобур" кэ-
тэхтэн оскуолатын
үөрэнээччилэрэ. Кы-
лаас 15 оҕотуттан
11-дэрэ үңкүү ку-

курска 7 "б" кылааска сыһаарыллыбыт. 8-с
№-дээх кабинет бастакы мистэни ылбыта
Кабинет иһигэр киридэххэ "Билиэн-көрүүн
баһалаахтарга", "Күннэтэ "Кэскил" хаһыатты-
ын" дьон, о.д.а. араас интэриһинэй стендэ-
лэр, күрэхтэһиигэ мистэстэспиттэрин
туоһулуур Грамоталар, махтал суруктар, кы-
лаас олоһуттан хаартыскалар барылаа түп-
саҕайдык толкуйданан оһоһуллубуттар.
Кырдык даһаны, киһини тэрдэр, үөрэнэргэ-
сынньанарга сөптөөх усулуобуйа тэрилли-
бит.

Оһолор бу ситиһилэрэ кинилэргэ ик-
кис ийэ буолбут Екатерина Алексеевна сы-
ралаах үлэтигэр тахсар. Кини дьоллоох ыал
күн-күбэй ийэтэ. Кэргэнэ Егор Иванович тус-
тууга тренердиир, түөрт кыргытара бары
үөрэх туйгунара, бастын общественнича-
лар. Яковлеватар биһиги нэһилиэккит чөл
олоһу тутуһар биер бастын ыаллара.

Мария ИВАНОВА,
профессор Г.П.Башарин аатынан
Сыланнаабы авторскай орто оскуола
директорын иитэр үлэбэ
солбуйааччы.

Хаартыскаҕа: айымньылаахтык үлэтиир
педагог Е.А.Яковлева.

И С Т И Н И И Т Э Э Ч Ч И

ытыллар "Чөл олох" программаба, "Оҕо бы-
раабын туһунан" сокуонга итиэнэ нуруот
иитэр үгэстэригэр тирээгирэр. Ол иһин интэ-
риһинэй кылаас чаастара, бэсиздэлэр,
көрсүһүүлэр, күрэхтэһиилэр тиһигин быспак-
ка ытыллылар.Оһолор кылаас таһынан
араас куруһуоктарга, спортивнай секцияларга
дьарыктаналлар. Хас биридн оҕо талаана
аһыллытыгар кылаас салайааччыта улахан
оруоллаах. Ол түмүгэр Марианна Протоцья-

рууһугар дьарыктаналлар. Улуустаабы "Мара-
лаһы оһуордара" конкурс ааспыт сыллаабы
дипломаннара.

Екатерина Алексеевна үлэтин биер бэ-
лиэ өттүнэн төрөппүт кытары үлэ буолар.
Оҕо итимиитигэр дьэ кэргэн сүрүн оруолу
ыларын өйдөөн, кылаас дьаһалларын бары-
тын төрөппүттэри кытары субалээн ыһар.

Быһыл оскуолаба ытыллыбыт "Биһиги
кабинеттүгү-биһиги үөрэнэр дьыабит" кон-

СИФИЛИС – ҮАРАХАН ВЕНЕРИЧЕСКЭЙ ҮАРЫЙ

Автор суругар этиллэр санаа редакция
позициятыгар мэдэн сон түбэхэр
буолбатах. Сурукка ыйылылар
чакчылар ыйдыкытаахтарыгар
эппизинэни
автор тус байытэ сүгэр.